

مطالعه روشمندی علمی در پژوهشهای نثر معاصر عربی

«بررسی موردی چکیده های مقالات داستانی»

هادی نظری منظم^۱

استادیار گروه زبان و ادبیات عربی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس

حسین ابویسانی

استادیار گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه خوارزمی

نورالدین پروین

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی دانشگاه رازی کرمانشاه

کاوه خضری

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عربی دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

چکیده یکی از مهم‌ترین معیارهای ارزشیابی و داوری درباره‌ی مقالات علمی-پژوهشی است. از آن‌جا که چکیده‌ی یک مقاله، فشرده‌ی محتوای آن است و مقاله را با حداقل کلمات ممکن معرفی می‌کند، شناخت چکیده و اصول چکیده نویسی صحیح برای نویسندگانی که خود، اقدام به تهیه‌ی چکیده برای آثارشان می‌کنند، اهمیت فراوانی دارد. صاحب‌نظران، اصول و معیارهایی را جهت چکیده‌نویسی برشمرده‌اند که توجه به آنها می‌تواند به نوشتن چکیده‌ی مناسب بیانجامد، مثل تعداد کلمات کلیدی، بیان بسیار فشرده‌ی نتیجه، بیان روش تحقیق، وهدف پژوهش. به کارگیری این اصول، نیازمند دقت و آگاهی در این زمینه است.

پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و با تکیه بر معیارهای فوق، به بررسی چکیده مقالات پژوهشی در حوزه‌ی نثر عربی معاصر می‌پردازد. روش انتخاب مقاله‌ها غیرعمدی و برحسب اتفاق است و از میان بیش از ۷۰ مقاله‌ی مختلف علمی-پژوهشی مرتبط با نثر عربی معاصر با محوریت رمان و داستان، چکیده‌ی چهل مقاله بررسی و تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بیشتر مقاله‌ها در رعایت اصول و استانداردهای چکیده نویسی، به طور کامل موفق نبوده‌اند.

کلید واژه‌ها: مقاله نویسی، چکیده، نثر معاصر عربی، رمان، داستان.

۱- نشانی پست الکترونیکی نویسنده مسئول: hnazarimonazam@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۱/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۱/۰۳

مقدمه

روشنمندی در پژوهش، از جمله معیارهای یک پژوهش موفق است. مقاله نویسی، فن ارزشمندی است که فراگیری آن به انتقال دقیق و سریع دستاوردهای علمی محققان کمک می‌کند. برخی، مقاله را گزارشی از چگونگی آزمون و نتیجه‌گیری در مورد یک نظریه، ایده و اندیشه دانسته‌اند (Gibaldi, 2003: 53).

اجزای مقاله در برگیرنده‌ی «عنوان» (Title)، «چکیده» (Abstract)، «مقدمه» (Introduction)، «متن» (Body) (پیکره اصلی مقاله)، «خلاصه» (summary) و «نتیجه‌گیری» (Result) و نیز نحوه‌ی پیوند این اجزا با یکدیگر از نظر تکنیکی است؛ تکنیک به این مفهوم که چه تمهیداتی لازم است تا نگارش یک ایده سامان گیرد (صلحجو، ۱۳۶۸، ص ۳۶).

بنابراین، چکیده یکی از اجزای اصلی مقاله است و نقشی اساسی در تعیین اعتبار علمی مقاله دارد. برخی از نویسندگان مقاله تصور می‌کنند که نوشتن چکیده مقاله، کاری ساده و پیش پا افتاده است و بدین جهت، توجه لازم را به اهمیت چکیده نداشته و برای نوشتن آن، وقت لازم را صرف نمی‌کنند؛ هنگام نوشتن مقاله صرفاً برای رفع تکلیف، چند جمله‌ای را بدون توجه لازم به روش صحیح چکیده‌نویسی ارائه می‌دهند؛ در حالی که چکیده‌ی یک مقاله، معرف مقاله و نویسنده‌ی آن است. زیرا خواننده، اول چکیده را می‌خواند، بعد تصمیم می‌گیرد که مقاله را بخواند؛ لذا لازم است نویسنده، توجهی کافی به نوشتن چکیده مبذول دارد، چون چکیده نویسی با نگارش معمولی فرق دارد و مستلزم یادگیری است (مهدوی، ۱۳۶۶، ص ۵۶).

پژوهش حاضر می‌کوشد با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از تعریف چکیده، چکیده نویسی، انواع چکیده و بیان ویژگی‌های آن، به بررسی و نقد چکیده مقالات علمی-پژوهشی داخلی در حوزه ی رمان و داستان پردازد تا خواننده را به اهمیت چکیده و چکیده نویسی واقف سازد و الگویی عملی برای نوشتن یک چکیده‌ی موفق معرفی کند. نیز می‌کوشد تا به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

۱. اصول و مؤلفه‌های چکیده‌نویسی مقاله چیست؟

۲. آیا نویسندگان مقاله های مورد بحث، همه ی اصول چکیده نویسی را رعایت کرده اند؟

پیشینه تحقیق

در زمینه نظری، تألیفات زیادی در حوزه چکیده نویسی وجود دارد از جمله،

۱. کیف تکتب بحثا أو رسالة، دراسة منهجية لكتابة البحوث الجامعية تأليف صلاح الدین الهواری. این کتاب شامل ۵ فصل است که در آن نویسنده به توضیح نحوه نگارش پایان نامه و مقاله و نحوه ی ارجاع به منابع و روش تحقیق در ادبیات عربی را به تفصیل توضیح می دهد. کتاب مذکور راهنمای جامعی برای تدوین و نگارش علمی پایان نامه ها به شمار می رود.

۲. مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تألیف محمدرضا حافظ نیا. این کتاب شامل ۱۳ فصل و تلاش قابل ستایشی است در رابطه با توضیح مفاهیم کلی تحقیق عملی، روش های استدلال، انواع تحقیق، مفهوم فرضیه، نمونه گیری، ابزار سنجش و

۳. نمایه سازی و چکیده نویسی: کاربردها، پیشرفت ها، تنگناها و راهکارها، تألیف رؤیا برادر و زهره احمدی فر. این کتاب تلاشی است در جهت کمک به حصول رهیافت های مناسب در سازماندهی اطلاعات و برون داد حلقه ارتباطی بهتری میان دانش پژوهان و دست اندرکاران امر چکیده نویسی.

۴. مقدمه ای بر نمایه سازی و چکیده نویسی، تألیف زهرا کاظم پور. کتاب در دو فصل تدوین شده. در فصل اول، به طور کلی از نمایه و عوامل مؤثر بر کیفیت نمایه سازی سخن به میان آمده است. فصل دوم کتاب درباره تاریخچه چکیده نویسی و بیان انواع آن و تقسیمات مختلف چکیده نویسی است.

۵. «نقدی بر انتخاب موضوع و عنوان مقاله در مجلات علمی-پژوهشی زبان و ادبیات عربی»، صادق عسکری، مجله زبان و ادبیات عربی (مجله ادبیات و علوم انسانی سابق)، شماره دوم، سال ۱۳۸۹، صص ۹۸-۱۱۸ که به بررسی تناسب عنوان و موضوع در مقالات علمی-پژوهشی می پردازد.

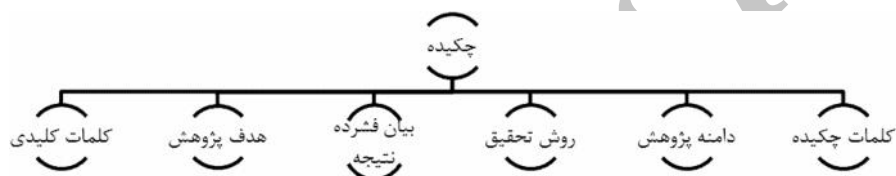
۶. «دراسة مناهج البحث في نهج البلاغة»، دکتر کبری روشنفکر در این مقاله به بررسی پژوهش‌های مرتبط با نهج البلاغه می‌پردازد و میزان تناسب روش و موضوع و میزان موفقیت نویسندگان را در تناسب بین سؤال‌های تحقیق و نتایج بررسی می‌نماید. چنانکه گذشت، تحقیقات یاد شده، بیشتر به صورت کلی و تئوری به ویژگی‌های ساختاری و محتوایی چکیده نویسی پرداخته‌اند و در زمینه نقد چکیده نویسی در حوزه‌ی علوم انسانی، کمتر اهتمام داشته‌اند. پژوهش حاضر از این نظر که به نقد و تحلیل چکیده‌های علمی - پژوهشی مربوط به رمان و داستان به صورت تخصصی می‌پردازد، کاملاً نو است.

تبیین نظری تحقیق

چکیده (Abstract)

چکیده و چکیده نویسی از فرایندهای مهم در اطلاع رسانی هستند. چکیده برگردان فارسی واژه‌ی «Abstract» و به معنای «فشرده و عصاره» است (نجیبی، بی تا، ص ۴۲). در روش تحقیق از چکیده تعریف‌های متفاوتی شده که ما از میان انبوه این تعاریف به ارائه چند تعریف که جامع‌تر به نظر می‌رسند، اشاره می‌کنیم. در آغاز هر مقاله، خلاصه‌ای بسیار فشرده از مراحل و نتایج پژوهش آورده می‌شود، چکیده خلاصه‌ای است از یک نوشته که شامل فشرده‌ی تمام مطالب مهم یا فشرده‌ی قسمت‌های ویژه یا فهرستی از محتوای آن نوشته باشد (سلطانی، ۱۳۷۹، ص ۱۲۸). به عبارتی دیگر، چکیده با اطلاعات فشرده‌ی خود و با صرفه‌جویی در وقت به نیازهای خواننده پاسخ می‌دهد و خواننده با کمک مطالبی که در چکیده منعکس شده است در می‌یابد که مقاله پاسخگوی انتظارات او است یا نه؟ از این رو از رجوع به اصل مدرک بی‌نیاز می‌شود (Boroko Bernier, 1975: 93). نیز در تعریف آن گفته‌اند: «چکیده» شرحی است فشرده، موجز و مختصر از موضوع مقاله و نظریه‌ی حاکم بر آن، که مهم‌ترین یافته‌های تحقیقی را مورد بررسی قرار می‌دهد (Hashimoto, et al, 198276).

با توجه به تعاریف گفته شده، «چکیده علاوه بر ارائه‌ی فشرده و دقیق محتوای موضوع باید دارای کلید واژه‌های به‌کار رفته در متن نیز باشد. بنابراین نویسنده باید به این امر توجه اساسی داشته باشد. در پایان چکیده، واژگان کلیدی (Keywords) بین ۳ تا ۵ واژه درج می‌گردد» (حافظ‌نیا، ۱۳۸۹، ص ۳۵۷). کلید واژه یا واژه‌ی کلیدی، هر یک از واژه‌های مهم و اساسی موجود در یک متن است که هدف از آن، نشان‌دادن موضوع و محتویات متن است؛ زیرا داخل هر متن معمولاً تعداد زیادی کلید واژه وجود دارد که هر یک فقط جزء کوچکی از محتویات متن را نشان می‌دهد (محمدی‌فر، ۱۳۸۱، ص ۶۳).

شکل شماره ۱. اجزای تشکیل دهنده چکیده

چکیده نویسی (Abstracting)

به عمل تهیه خلاصه کوتاه از یک کتاب، جزوه یا مقاله که شامل نکات اساسی آن باشد، چکیده نویسی گویند (سلطانی، ۱۳۷۹، ص ۱۲۸) راوولی در تعریفی دیگر می‌گوید: «فرآیند عمل خلاصه‌برداری را چکیده نویسی می‌گویند» (راوولی (Ravly)، ۱۳۷۴، ص ۳۷).

چکیده نویسی شامل فعالیت‌های زنجیره‌ای است که طی آن، اطلاعات موجود در مقاله در ابعاد کوچکتری ارائه می‌شوند. برای رسیدن به این هدف انجام دو فرآیند ضروری است:

۱. پیرایش متن یا حذف اضافات، یعنی حذف نکات غیرضروری و حفظ نکات

ضروری

۲. عصاره‌گیری متن، یعنی رسیدن به اصل مفهوم محتوای مدرک (برادر و

احمدی‌فر، ۱۳۹۰، ص ۱۲۹)

انواع چکیده

چکیده‌ها معمولاً طبقه‌بندی‌های مختلفی دارند. برای نمونه چکیده‌ها را از لحاظ حجم به سه دسته‌ی "تلگرافی"، "عنوانی" و "معمولی" تقسیم می‌کنند. از لحاظ تهیه‌کننده به دو دسته‌ی چکیده "مؤلف" و چکیده "حرفه‌ای" تقسیم می‌شوند. از لحاظ شیوه تهیه نیز به دو دسته‌ی چکیده "دستی" و چکیده "ماشینی" تقسیم می‌شوند (کاظم‌پور، ۱۳۸۵، صص ۲۲۷-۲۴۷). ما در این جستار، چکیده‌ها را بر اساس روش‌های نوین در حوزه روش تحقیق به سه دسته چکیده تمام‌نما، چکیده راهنما و چکیده تلفیقی تقسیم کرده‌ایم.

چکیده تمام نما (Informative Abstract)

«چکیده‌ی تمام‌نما چکیده‌ای است که لحن ارائه‌ی آن شبیه خود نویسنده است، گویی که خود نویسنده، چکیده را می‌نویسد یا یافته‌ها را منعکس می‌کند» (کاظم‌پور، ۱۳۸۵، ص ۲۲۷). نویسنده در این چکیده تا آنجا که ممکن است اطلاعات کمی و کیفی مندرج در یک مدرک را ارائه می‌دهد. این چکیده به تأمین دو هدف کمک می‌کند، چکیده تمام‌نما، هم در ارزیابی ارتباط مدرک و هم در انتخاب یا رد مدرک مؤثر است. به طور خلاصه، چکیده‌ی تمام‌نما، خلاصه‌ای روشن از مباحثات و یافته‌های اساسی مقاله اصلی را به نمایش می‌گذارد. به طور کلی، طول چکیده باید متناسب با حجم اطلاعات مقاله باشد، بنابراین نمی‌توان طول معینی را برای چکیده‌ی تمام‌نما در نظر گرفت. چکیده‌ی تمام‌نما کامل‌ترین نوع چکیده و طولانی‌تر از سایر چکیده‌ها است. جمله‌های این نوع خبری است و به طور متوسط شامل ۱۵۰ تا ۲۵۰ واژه است و در پایان‌نامه‌ها تا ۵۰۰ واژه در نظر گرفته می‌شود (مهدوی، ۱۳۶۶، ص ۲۵؛ راولی، ۱۳۷۴، ص ۲۷). کلیلوند (Klylvand) چهار نکته‌ی اصلی را برای چکیده تمام‌نما مطرح می‌کند: داشتن هدف و دامنه‌ی کار^۱، روش‌های به کار رفته، یافته‌ها و نتایج (کلیلوند، ۱۳۸۵، ص ۱۰۴).

چکیده‌ی راهنما (Indicative Abstract)

پائو (puo) در رابطه با چکیده‌ی راهنما می‌گوید که چکیده‌ی راهنما به تشریح مطالبی می‌پردازد که اصل مقاله در باب آن است. یافته‌های واقعی در آن گزارش نمی‌شود. بدین ترتیب، این نوع کاملاً مناسب مرور پژوهش‌های پیشین، نقدهای ادبی، متون طولانی، آثار توصیفی و بحث‌های کلی مربوط به یک موضوع است (پائو، ۱۳۷۹، ص ۱۸۴). چکیده‌ی راهنما صرفاً بر محتوای مقاله دلالت دارد و شامل مطالب کلی درباره‌ی یک مقاله است. در این نوع چکیده سعی بر آن نیست که یک گزارش واقعی از محتوای مقاله، آنچنان که در چکیده تمام‌نما مطرح است، ارائه گردد. بلکه عبارات «بحث شده است» یا «بررسی شده است» در آن فراوان به چشم می‌خورد. جمله‌های این نوع چکیده جمله‌های توصیفی هستند و طول آن به طور متوسط ۷۵ تا ۱۵۰ واژه است (مه‌دوی، ۱۳۶۶، ص ۲۵ و راولی، ۱۳۷۴، ص ۲۸)؛ بنابراین چکیده در برگیرنده‌ی تمامی مباحث اساسی و یافته‌های مدرک اصلی نیست، بلکه مطالب کلی و اساسی مدرک را ارائه می‌دهد.

چکیده‌ی تلفیقی (Indicative-Informative Abstract)

چکیده‌ی تلفیقی ترکیبی از چکیده‌ی تمام‌نما و راهنما است. فرض کنید سیاست اصلی چکیده نویسی در یک سازمان بر تمام‌نما است، اما از آنجایی که همه‌ی عناصر متن، قابل چکیده کردن نیستند مانند فرمول‌ها، جدول‌ها، نمودارها، بنابراین بخشی که به متن می‌پردازد به صورت تمام‌نما، و بخشی که به این گونه موارد اشاره می‌کند به صورت راهنما تهیه می‌شود (کاظم‌پور، ۱۳۸۸، ص ۲۳۱). با توجه به آنچه گفته شد می‌توان چنین نتیجه گرفت که نکته مشترک تمامی تعاریفی که از چکیده ارائه شده است تأکید بر اختصار آن است، اما در موارد دیگر مانند محتوا و تعداد کلمات چکیده تفاوت وجود دارد؛ زیرا در چکیده تمام‌نما خلاصه روشنی از یافته‌های اساسی مقاله ذکر می‌شود و کلمات چکیده بین ۱۵۰ تا ۲۵۰ کلمه است، درحالی‌که چکیده رهنما مطالب مقاله را به صورت کلی بیان می‌نماید و کلمات چکیده بین ۷۵ تا ۱۵۰ کلمه می‌باشد.

بسیاری از چکیده نویسان بر این عقیده‌اند که تنها چکیده‌های تمام‌نما و راهنما هستند که به عنوان چکیده‌های واقعی تلقی می‌شود. ولی نباید فراموش کرد که مهم‌ترین نوع چکیده در هر شرایطی، به ماهیت مدرک اصلی و پیش‌بینی خوانندگان بالقوه‌ی آن بستگی دارد (راولی، ۱۳۷، ص ۲۷).

ویژگی‌های چکیده

از آن‌جایی که چکیده، یک دید کلی از مقاله ارائه می‌کند، باید به گونه‌ای تنظیم شود که خواننده با بررسی آن متوجه شود که آیا باید تمام مقاله را مطالعه کند یا خیر؟ گفته شده که هر یک از سازمان‌های چکیده‌نویس، دستورالعمل‌هایی برای چکیده‌نویس‌های خود تدارک دیده‌اند. غالباً این دستورالعمل‌ها با یکدیگر متفاوت‌ند. هنوز هم دستورالعمل واحدی که مورد قبول همه سازمانها باشد تهیه نشده است. به هر روی، برای نگارش چکیده مقاله باید دو فرآیند زنجیره‌ای را که طی آن اطلاعات موجود در مقاله در ابعاد کوچکتری ارائه می‌شوند طی کرد: الف) تشخیص جوهره‌ی یک متن یا مقاله ب) ارائه این جوهره به صورتی مختصر و موجز و با وضوح کافی (پیتو، ۱۳۷۶، ص ۶۳). با رعایت این اصول می‌توان چکیده را نوشت. پس چکیده باید در عین اختصار و روشنی، اطلاعات زیر را دارا باشد:

- «عنوان
 - هدف مقاله
 - روش تحقیق
 - نتیجه
 - کلمات کلیدی» (فاگمن، ۱۳۷۴، ص ۱۵۵؛ مهدوی، ۱۳۶۶، ص ۶۸).
- اگر چکیده‌ای تمام موارد یادشده را دارا باشد، به راحتی این قابلیت را دارد که به جای اصل مقاله، مورد بررسی قرار گیرد. این معیارها، هم چکیده‌ی تمام‌نما و هم چکیده‌ی راهنما را در بر می‌گیرد، اما جزئیات بیشتر و کمیت و کیفیت داده‌ها به چکیده نویس بستگی دارد.

توصیف داده‌های پژوهش

با معیارهای داده شده اکنون به بررسی چهل پژوهش در حوزه‌ی نثر عربی معاصر و با تأکید بر مقالات علمی-پژوهشی مربوط به رمان و داستان می‌پردازیم. این مقالات در مجلات مختلف داخلی از جمله مجله "اللغة العربية و آدابها"، "مجله زبان و ادبیات عربی و قرآنی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران"، "یلة "اللسان المـ" ، "زن در فرهنگ و هنر پژوهش زنان"، "پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی"، "التراث الأدبی"، "مجلة الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية و آدابها"، "پژوهشنامه ادب غنایی دانشگاه سیستان و بلوچستان"، "مجله معرفت و مجله‌ی بوستان ادب دانشگاه شیراز" منتشر شده است.

عنوان مقاله	مجله چاپ شده (سال چاپ)	تعداد کلمات چکیده	بیان نتیجه	روش تحقیق	تعداد کلمات کلیدی	دامنه پژوهش
۱ التناص القرآنی فی روایة "اللس و الکلاب" لتجیب محفوظ	مجله اللغة العربية و آدابها (۲۰۱۰)	۲۰۱	مشخص	مشخص	۶	مشخص
۲ الحدائث و مابعد الحدائث فی روایة "البحث عن ولید مسعود" لجبرا ابراهیم جبرا (۲۰۱۱)	۱۲۵	مشخص	نامشخص	۴	مشخص
۳ الروائی الأردنی عبدالرحمن منیف و الشرق المتوسط	مجله زبان و ادبیات عربی و قرآنی دانشکده ادبیات دانشگاه تهران	۱۸۳	نامشخص	نامشخص	۵	مشخص
۴ جدلیة البحث عن الله فی روایة الطریق لتجیب محفوظ	فصیلة اللسان المبین (۱۳۹۰)	۱۷۹	نامشخص	مشخص	۳	مشخص

۱۱۴ نقد ادب معاصر عربی

نامشخص	۵	نامشخص	مشخص	۲۴۰	زن در فرهنگ و هنر پژوهش زنان (۱۳۹۰)	شخصیت‌پردازی زن در ادبیات داستانی نجیب کیلانی (بررسی موردی سه رمان لیالی ترکستان، عذراء جاکرتا و عمالقة الشمال)	۵
مشخص	۴	نامشخص	مشخص	۱۹۰	پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی (نامعلوم)	گفتمان مشترک در چهار رمان فارسی (تحلیل تطبیقی درون مایه رمان‌های خط تیره آیلین، چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم، عادت می‌کنیم و چهل سالگی)	۶
مشخص	۶	نامشخص	نامشخص	۱۳۹	التراث الأدبی (۱۳۸۸)	قراءة نقدیة لروایة "فی الظلام" لنجیب الکیلانی	۷
مشخص	۴	نامشخص	مشخص	۱۲۳	مجلة الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية و آدابها (۱۳۹۰)	مظاهر الخرافة فی المجتمع العربی، دراسة فی روايات غادة السمان نموذجاً	۸
مشخص	۴	نامشخص	نامشخص	۱۸۳	مجلة اللغة العربية و آدابها (۲۰۰۶)	دراسة فی عناصر رواية "فراغ سلنوش" لمحمود دولت آبادی	۹
نامشخص	۵	نامشخص	نامشخص	۲۴۰	زن در فرهنگ و هنر (۱۳۹۰)	تحلیل نمادهای زنان در رمان‌های غسان کنفانی	۱۰
نامشخص	۵	نامشخص	نامشخص	۲۱۰	پژوهشنامه ادب غنایی دانشگاه سیستان و بلوچستان (۱۳۸۷)	بحران فکری و روحی قهرمان در رمان الثلاثیة نجیب محفوظ	۱۱

۲۲	بازتاب رنج‌های زن عرب در رمان‌های هیفاء و بیطار	زن در فرهنگ و هنر (۱۳۹۰)	۱۲۶	مشخص	نامشخص	۴	مشخص
۱۳	الفتاة المصرية في رواية "الباب المفتوح" (دراسة في البناء الروائي)	مجلة العلوم الانسانية الدولية (۲۰۱۲)	۲۲۵	مشخص	مشخص	۳	مشخص
۱ ۴	مفهوم الوطن وتجليات الوطنية و الوحدة عند سحر خليفه من خلال ثنائيتها، الصبار و عباد الشمس	بحوث في اللغة العربية و آدابها (۱۳۹۰)	۲۱۳	مشخص	نامشخص	۶	نامشخص
۱۵	مقايسه رمان تاريخي "ابومسلم الخراساني" جرجي زيدان و "سياه پوشان" صنعتي زاده کرمانی	مجلة الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية و آدابها (۱۳۹۰)	۱۳۱	مشخص	نامشخص	۶	مشخص
۱۶	استعمارستیزی در رمان‌های اسلامی نجیب کیلانی (داستان عمالقة الشمال) (۱۳۹۰)	۱۸۰	نامشخص	نامشخص	۴	مشخص
۱۷	جماليات اللغة السردية عند ميلسون هادي (دراسة الوصف في "حلم وردی فاتح اللون" نموذجاً) (۱۳۹۰)	۲۶۳	مشخص	نامشخص	۴	مشخص
۱۸	شیوه های روایی در آثار داستانی ابراهیم نصرالله (۱۳۸۹)	۱۱۹	مشخص	نامشخص	۴	مشخص
۱۹	المنهج القويم لتبيين الأهداف الرئيسية لقصص القرآن الکریم	بحوث في اللغة العربية وآدابها- دانشگاه اصفهان (۱۳۸۹)	۱۷۶	نامشخص	نامشخص	۷	مشخص

۱۱۶ نقد ادب معاصر عربی

مشخص	۴	مشخص	مشخص	۳۰۸	مجله العلوم الانسانیه الدولیه (۲۰۱۱)	شخصیه المرأه فی الأدب الکویتیه الحدیث (قصص لیلی العثمان نموذجاً)	۲۰
مشخص	۷	نامشخص	مشخص	۲۱۸(۲۰۱۲)	رواد القصه القصیره فی ایران و سوریه؛ دراسة مقارنة	۲۱
مشخص	۵	مشخص	مشخص	۲۵۵	معرفت (۱۳۹۰)	اسلوب های داستانی قرآن	۲۲
نامشخص	۳	نامشخص	مشخص	۱۵۸	پژوهش های قرآنی (۱۳۸۸)	جلوه های هنری داستان حضرت ابراهیم در قرآن	۲۳
مشخص	۴	مشخص	نامشخص	۲۱۵	پژوهش زبان و ادبیات فارسی	تحلیل عناصر داستانی قصه حضرت یوسف (ع) در قرآن کریم	۲۴
مشخص	۵	نامشخص	نامشخص	۲۵۱	فصلنامه علمی پژوهشی کاوش نامه (۱۳۸۸)	روایت شناسی قصه یوسف (ع) و زلیخا	۲۵
مشخص	۴	نامشخص	نامشخص	۱۸۲	پژوهش نامه قرآن و حدیث (۱۳۸۷) (بررسی داستان یوسف (ع) و موسی (ع) در قرآن	۲۶
مشخص	۶	مشخص	مشخص	۳۳۵	پژوهش نامه زبان و ادب فارسی (۱۳۹۰)	تحقیق تطبیقی داستان حضرت یعقوب (ع) و فریدون و فرزندان آنان	۲۷

نامشخص	۶	نامشخص	نامشخص	۲۰۴	مجله‌ی بوستان ادب دانشگاه شیراز (۱۳۹۰)	جنبه‌های رمزی و زبان اشارت در داستان ابراهیم (ع) در متون تا پایان قرن هفتم هجری	۲۸
مشخص	۶	مشخص	مشخص	۳۷۴	پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی (۱۳۸۹)	بررسی و تحلیل عناصر داستانی فرآند السلوک	۲۹
مشخص	۴	نامشخص	نامشخص	۱۹۳	فصلنامه پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی (۱۳۸۹)	مناسبات زبانی و یا زنجیرمندی خرد و کلان در قصص قرآنی (با نگاهی به داستان یونس "ع")	۳۰
مشخص	۶	نامشخص	مشخص	۱۸۰	پژوهشنامه ادب غنایی دانشگاه سیستان (۱۳۸۸)	بررسی ساختار روایی دو روایت از "یوسف وزلیخا"	۳۱
مشخص	۴	مشخص	نامشخص	۱۴۰	مجله‌ی الجمعية العلمية الإيرانية للغة العربية و آدابها (۱۳۸۹)	تحلیل العناصر القصصية فی قصة "مفعد رونالدو" للقصص الفلسطينية المعاصر محمود شقیر	۳۲
نامشخص	۴	نامشخص	نامشخص	۱۰۱	مجله‌ی العلوم الإنسانية الدولية (۱۴۲۴)	خصائص القصة الإسلامية	۳۳
مشخص	۵	نامشخص	نامشخص	۲۰۶	دوفصلنامه علمی-پژوهشی ادبیات عرفانی دانشگاه الزهراء (۱۳۸۹)	رویکرد عرفانی به داستان حضرت یوسف (ع) در تفاسیر عرفانی	۳۴

۱۱۸ نقد ادب معاصر عربی

مشخص	۴	نامشخص	مشخص	۲۴۴	دوفصلنامه تخصصی پژوهشهای میان رشته‌ای قرآن کریم (۱۳۹۱)	واکاوی مؤلفه‌های روایی داستان‌های قرآن کریم	۳۵
مشخص	۸	نامشخص	مشخص	۱۷۵	نشریه ادبیات تطبیقی دانشگاه شهید باهنر کرمان (۱۳۹۰)	بررسی تطبیقی عناصر داستان در مقامات حریری و مقامات حمیدی	۳۶
مشخص	۶	مشخص	نامشخص	۳۳۲	مجله‌ی بوستان ادب (۱۳۸۹)	اشارات عرفانی در داستان حضرت یوسف (ع)	۳۷
مشخص	۵	نامشخص	نامشخص	۱۱۳	مجله زبان و ادبیات عربی (مجله ادبیات و علوم انسانی سابق) "۱۳۹۰"	ویژگی‌های فنی و موضوعی داستان در آثار بهاء طاهر	۳۸
مشخص	۴	نامشخص	مشخص	۱۸۷	فصلنامه علمی پژوهشی کاوش‌نامه (۱۳۸۷)	عصر "صحنه" در مقامات حریری و حمیدی	۳۹
مشخص	۳	نامشخص	نامشخص	۱۵۱	مجلة اللغة العربية و آدابها (۲۰۰۶)	الرمزية في أدب نجيب محفوظ	۴۰

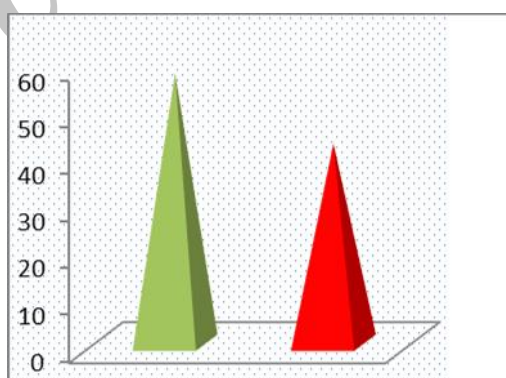
تحلیل داده‌های پژوهش

تحلیل داده‌های تعداد واژگان چکیده

اولین شاخص مورد بررسی در تحلیل چکیده‌ی مقالات مربوط به رمان و داستان، بررسی فراوانی واژگان چکیده است. چنانکه در ابتدای مقاله گفته شد تعداد واژگان چکیده، بسته به نوع چکیده متفاوت است. با توجه به اینکه چکیده‌های مورد مطالعه در این مقاله از نوع تمام‌نما است، بنابراین، نویسنده باید دقت کند تا اصول علمی نگارش چکیده‌ی تمام‌نما را رعایت نماید. مقاله‌هایی که با اصول این نوع چکیده نویسی مطابقت دارند استاندارد، و مقاله‌های غیر منطبق را غیر استاندارد می‌خوانیم.

جدول ۱. تحلیل داده‌های تعداد واژگان چکیده			
چکیده	استاندارد	غیر استاندارد	کل
تعداد	۲۳	۱۷	۴۰
درصد	۵۷/۵	۴۲/۵	۱۰۰

درصد داده‌های مربوط به تعداد واژگان چکیده را می‌توان در نمودار زیر نشان داد. در این نمودار استاندارد با رنگ سبز و غیراستاندارد با رنگ قرمز مشخص شده است:

نمودار ۱. داده‌های مربوط به تعداد واژگان کلیدی

درصد داده‌های بدست آمده از مجموع چهل چکیده‌ی بررسی شده، نشان داد که در (۵۷/۵) از کل چکیده‌ها، تعداد استاندارد واژگان چکیده‌ی تمام‌نما رعایت شده و در (۴۲/۵) از کل چکیده‌ها، اصول چکیده‌ی تمام‌نما رعایت نشده است.

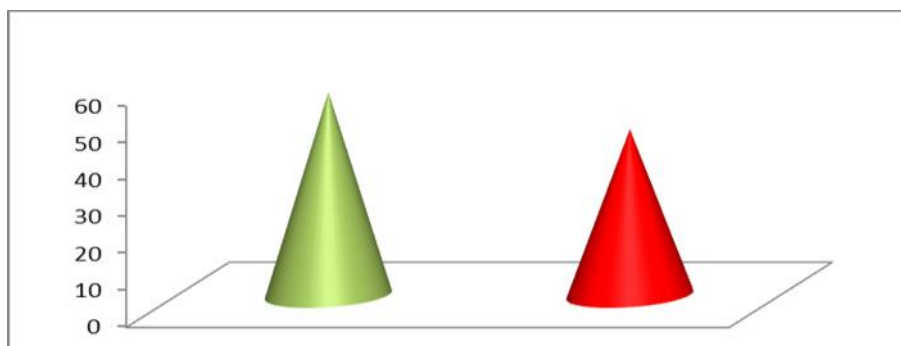
صحت و درستی استانداردها در چکیده‌نویسی، امری اساسی است. یکی از مهم‌ترین دلایل رعایت نشدن تعداد استاندارد واژگان چکیده، توانمند نبودن آنان در خلاصه‌نویسی است. در خلاصه‌نویسی باید از کاربرد عبارات اضافی خودداری کرد. به عبارتی دیگر باید به جای تمام عبارات طولانی و قضایای اصلی، از یک فرم مختصر استفاده شود. هر جا که چکیده‌ها به چاپ می‌رسند، به خاطر یک هدف اصلی مورد استفاده قرار می‌گیرند که عبارت است از صرفه‌جویی در وقت خواننده در گردآوری و انتخاب اطلاعات؛ بنابراین چکیده‌نویس ماهر کسی است که می‌تواند منظور خود را به طور جامع و در استانداردترین شکل ممکن ارائه کند (مهدوی، ۱۳۶۶، ص ۲۱).

تحلیل داده‌های مربوط به بیان نتیجه

دومین شاخص مورد بررسی در تحلیل چکیده مربوط به رمان و داستان، بررسی بیان نتیجه در چکیده است.

جدول ۲. تحلیل داده‌های مربوط به بیان نتیجه			
نتیجه	استاندارد	غیر استاندارد	کل
تعداد	۲۲	۱۸	۴۰
درصد	۵۵	۴۵	۱۰۰

درصد داده‌های مربوط به بیان نتیجه را می‌توان در نمودار زیر نشان داد. استاندارد با رنگ سبز و غیر استاندارد با رنگ قرمز مشخص شده است:

نمودار ۲. داده‌های مربوط به بیان نتیجه

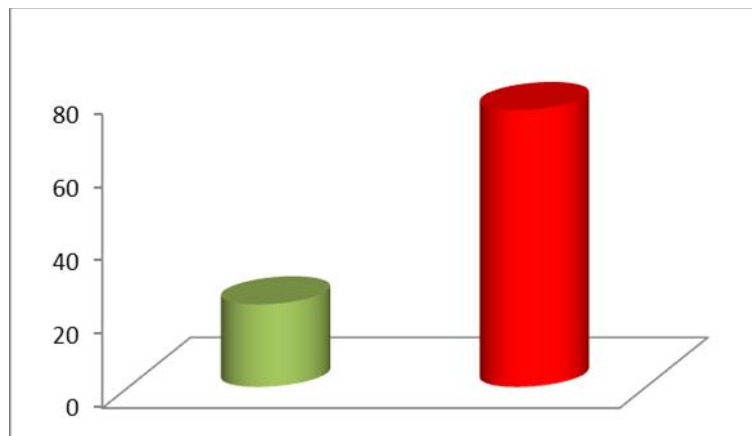
درصد داده‌های بدست آمده از مجموع چهل چکیده بررسی شده نشان داد که در (۵۵ درصد) از کل چکیده‌ها، به نتیجه پژوهش اشاره شده و در (۴۵ درصد) از کل چکیده‌ها به نتیجه اشاره نشده است. یک خلاصه خوب باید نکات اساسی موضوع، از جمله اشاره به نتیجه را ارائه دهد، و برای خواننده مشخص نماید آیا موضوع مورد نظر جوابگوی نیازهای او است یا نه؟ (لنکستر، ۲۰۰۴، ص ۳۰۱). پس چکیده‌نویس باید خلاصه-ای از مقاله خود را بنویسد و در نوشتار خود از مبهم‌گویی بپرهیزد و به نتایج اساسی پژوهش، به اختصار و با وضوح اشاره نماید. بر اساس این دو اصل، داده‌های بدست آمده از این جدول نشان‌گر این حقیقت است که تقریباً نیمی از نویسندگان از مقاله خود خلاصه‌برداری نکرده‌اند که این امر، خود، باعث ضعیف در بیان نتیجه شده و - چکیده نیز طبیعتاً مبهم می‌شود.

تحلیل داده‌های مربوط به بیان روش تحقیق

سومین شاخص مورد بررسی در تحلیل چکیده‌ی مقالات مربوط به رمان و داستان، بررسی بیان روش تحقیق در چکیده است.

جدول ۳. تحلیل داده‌های مربوط به بیان روش تحقیق			
روش تحقیق	استاندارد	غیر استاندارد	کل
تعداد	۹	۳۱	۴۰
درصد	۲۲/۵	۷۷/۵	۱۰۰

نمودار ۳: درصد داده‌های مربوط به بیان روش تحقیق را می‌توان در نمودار زیر نشان داد. استاندارد به رنگ سبز و غیر استاندارد به رنگ قرمز است:

نمودار ۳: درصد داده‌های مربوط به بیان روش تحقیق

درصد داده‌های بدست آمده از مجموع چهل چکیده‌ی بررسی شده، نشان داد که در (۲۲/۵٪) از کل چکیده‌ها، روش تحقیق بیان شده و در (۷۷/۵٪) روش تحقیق بیان نشده است.

در چکیده‌ی مقاله، چگونگی و روش انجام پژوهش باید توضیح داده شود. همچنین نمونه‌های مورد بررسی، چگونگی نمونه‌گیری، جامعه‌ی هدف، مراحل اجرائی پژوهش و نحوه‌ی تجزیه و تحلیل داده‌ها ذکر. این امر باعث می‌شود که خواننده، درک درستی از یافته‌های علمی مقاله داشته باشد. چنانکه در جدول پیشین ملاحظه شد، بیش از ۷۷/۵٪ از چکیده‌ها فاقد روش مشخص پژوهش می‌باشند که این امر، موجب کاستی و ضعف مقاله می‌شود.

روش‌های تحقیق در رشته‌های مختلف علوم متفاوت است. برای مثال در علوم تجربی تکیه بر روش تجربی است، اما بیشتر تحقیقات علوم انسانی براساس روش توصیفی-تحلیلی است. در این نوع تحقیقات، محقق علاوه بر تصویرسازی آنچه هست به تشریح و تبیین دلایل چگونه بودن و چرایی وضعیت مسأله و ابعاد آن می‌پردازد

مطالعه روشمندی علمی در پژوهشهای نثر معاصر عربی..... ۱۲۳

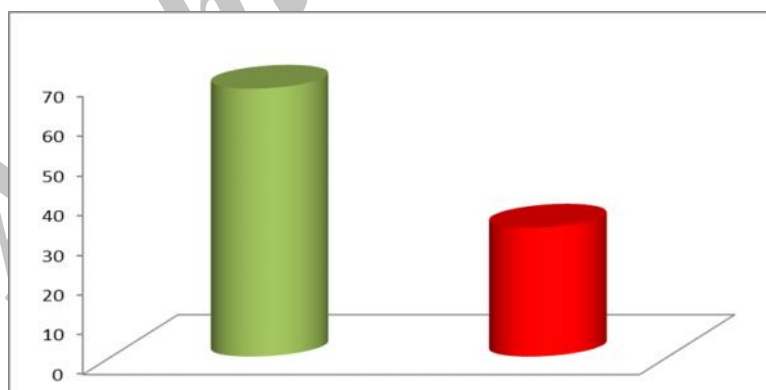
(حافظ نیا، ۱۳۸۹، ص ۷۱). توجه به روش تحقیق به عنوان یک اصل اساسی - که مستقیماً بر بار علمی مقاله و دانسته‌های مقاله نویس دلالت دارد- لازم و ضروری می‌نماید.

تحلیل داده‌های مربوط به تعداد کلمات کلیدی

چهارمین شاخص مورد بررسی در تحلیل چکیده‌ی مقالات مربوط به رمان و داستان، بررسی تعداد کلمات کلیدی است.

جدول ۴. تحلیل داده‌های مربوط به تعداد کلمات کلیدی			
کل	غیر استاندارد	استاندارد	کلمات کلیدی
۴۰	۱۳	۲۷	تعداد
۱۰۰	۳۲/۵	۶۷/۵	درصد

نمودار ۴: درصد داده‌های مربوط به تعداد کلمات کلیدی را می‌توان در نمودار زیر نشان داد. استاندارد با رنگ سبز و غیر استاندارد با رنگ قرمز مشخص شده است:

نمودار ۴. داده‌های مربوط به تعداد کلمات کلیدی

درصد داده‌های بدست آمده از مجموع چهل چکیده‌ی بررسی شده نشان داد که در (۶۷/۵٪) از کل چکیده‌ها، تعداد استاندارد کلمات کلیدی رعایت شده و در (۳۲/۵٪) از کل چکیده‌ها، این امر رعایت نشده است.

کلید واژه‌ها در نمایه‌ی مجله مشخص می‌شوند و خوانندگان را به مقالات مورد نظرشان هدایت می‌کنند. باید اطمینان حاصل شود که این واژه‌ها تا حد امکان اختصاصی باشند تا خوانندگان مقاله به خوبی بتوانند بر آن تمرکز یابند. عامل مهم دیگر در نگارش کلمات کلیدی، این است که تعداد استاندارد این کلمات براساس چکیده‌ی تمام‌نما بین ۳ تا ۵ است و پژوهشگر نباید از این تعداد تجاوز کند. انتخاب کلمات کلیدی نیازمند دقت کافی است. چنانکه در جدول مشاهده شد، تعداد کلمات کلیدی بعضی چکیده‌ها از ۶ کلمه تجاوز کرده و این یک نقص اساسی به حساب می‌آید و چه بسا رعایت نکردن این امر، ساختار چکیده را برهم می‌زند و خواننده را در امر جست‌وجو دچار سردرگمی می‌کند.

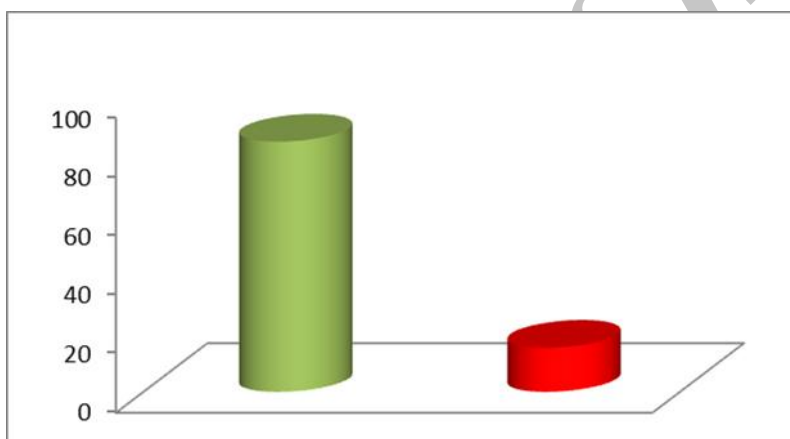
از دیگر مشکلات موجود در کلمات کلیدی، زیاده‌روی برخی نویسندگان در استفاده از کلمات ترکیبی است که از آن جمله می‌توان به نمونه‌های زیر اشاره کرد. مثل مقاله "تحقیق تطبیقی داستان حضرت یعقوب (ع) و فریدون و فرزندان آنان" که در "پژوهشنامه زبان و ادب فارسی" (۱۳۹۰) چاپ شده است. کلمات کلیدی این مقاله عبارتند از: تحقیق تطبیقی، یعقوب و فرزندان، قرآن کریم، فریدون و فرزندان، شاهنامه، وجوه مشابهت و مغایرت. چنانکه ملاحظه می‌شود بعضی از کلمات کلیدی^۲ مقاله فوق از چهار کلمه تشکیل شده است.

تحلیل داده‌های مربوط به تعیین دامنه‌ی پژوهش

آخرین شاخص مورد بررسی در تحلیل چکیده‌ی مقالات مربوط به رمان و داستان، تعیین حوزه‌ی پژوهش است.

جدول ۵. تحلیل داده‌های مربوط به تعیین دامنه‌ی پژوهش			
کل	غیر استاندارد	استاندارد	دامنه‌ی پژوهش
۴۰	۶	۳۴	تعداد
۱۰۰	۱۵	۸۵	درصد

نمودار ۵: درصد داده‌های مربوط به تعیین دامنه‌ی پژوهش را می‌توان در نمودار زیر نشان داد. استاندارد با رنگ سبز و غیر استاندارد با رنگ قرمز مشخص شده است:

نمودار ۵. داده‌های مربوط به تعیین دامنه‌ی پژوهش

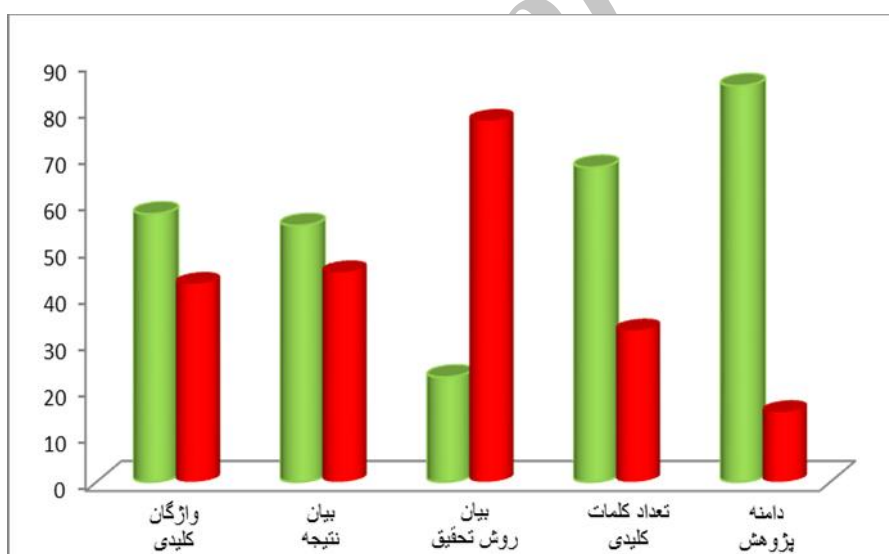
درصد داده‌های بدست آمده از مجموع چهل چکیده‌ی بررسی شده، نشان داد که در (۸۵٪) از کل چکیده‌ها، دامنه‌ی پژوهش مشخص شده و در (۱۵٪) از کل چکیده‌ها، دامنه‌ی پژوهش مشخص نشده است.

چکیده‌ی مقاله، باید حاوی اطلاعاتی درباره چگونگی نمونه‌گیری، جامعه‌ی آماری و نحوه‌ی تجزیه و تحلیل داده‌ها باشد. ذکر دامنه‌ی پژوهش در چکیده مزایایی دارد که باعث می‌شود خواننده درک بهتری از نتایج بدست آمده داشته باشد. همچنین دامنه‌ی پژوهش یک مقاله تعیین می‌کند که نتایج بدست آمده از یک مقاله تا چه اندازه قابل اعتماد است؟ نیز بیانگر این امر است که پژوهشگر بر موضوع تسلط دارد و می‌داند که

در این مقاله باید به چه سؤالی پاسخ دهد.

بنابراین نویسنده بعد از آنکه موضوع مقاله را انتخاب کرده و مصمم به نوشتن آن گردید، باید مرزها و قلمرو آن را مشخص کند تا اولاً امکان تعریف جامع آن فراهم شود و ثانیاً از تداخل مسائل دیگر در قلمرو آن جلوگیری به عمل آید؛ زیرا اگر جلواین تداخل گرفته نشود امکان بروز اشتباه در پرداختن به تحقیق پیش می‌آید (حافظ‌نیا، ۱۳۸۹، ص ۱۰۴). توجه به این مسأله باعث می‌شود که نویسنده بر موضوع اشراف کامل پیدا کرده و بر اطلاعات او در زمینه مورد نظر افزوده گردد و به تبع آن بتواند اطلاعات دقیق‌تری در اختیار خواننده قرار بدهد.

نمودار ۶: درصد مربوط به تحلیل داده‌ها را می‌توان در نمودار میله‌ای زیر نشان داد. در این نمودار استاندارد با رنگ سبز و غیر استاندارد با رنگ قرمز مشخص شده:

دلایل ضعف در چکیده‌نویسی

در زیر به مهم‌ترین دلایل ضعف در چکیده‌نویسی، در مقالات مربوط به ادبیات داستانی معاصر عربی در ایران اشاره می‌شود.

بی‌توجهی متخصصان به شاخص‌ها و اصول

بی‌تردید پژوهش در هر زمینه علمی، نیازمند آگاهی‌های کافی و لازم در زمینه‌ی مورد نظر است، وگرنه پژوهش انجام شده در رساندن هدف اصلی به مخاطب ناتوان خواهد بود. متأسفانه چکیده‌نویسی در ایران و مخصوصاً در رشته‌های علوم انسانی - علی‌رغم پیشینه چند ده ساله‌ای که دارد - مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. این بی‌توجهی را می‌توان در سطوح دانشگاهی که از مهم‌ترین حوزه‌های نگارش مقاله است، مورد بررسی قرار داد. یکی از دلایل این امر آن است که در دوره‌ی کارشناسی، بیشتر اساتید در واحدهای درسی مربوط به روش تحقیق، درس‌های دیگری را تدریس می‌نمایند. هرچند در دوره کارشناسی ارشد دو واحد با عنوان روش تحقیق وجود دارد که این به تنهایی نمی‌تواند نویسندگان را بی‌نیاز نماید؛ لذا از پیامدهای این بی‌توجهی ناآگاهی نویسندگان از اصول چکیده‌نویسی و نوع چکیده‌ی مناسب برای مقاله خود می‌باشد.

ضعف در سازمان دادن به اطلاعات

هدف هر مقاله‌ای، انتقال یک مجموعه اطلاعات به خواننده است. مقاله در بردارنده حقایقی است که در جریان بررسی و پژوهش، از طریق مشاهدات بررسی کننده و پژوهشگران یا از طریق منابع مورد استفاده وی فراهم می‌آید (Hashimoto, et al., 1982 and Schafer, J. C.). بنابراین از جمله مهم‌ترین چالش‌های چکیده‌نویسی را می‌توان در ضعف نویسندگان در سازمان دادن به اطلاعات گردآوری شده دانست. این امر، نتیجه مسلط نبودن نویسنده بر موضوع و عدم آگاهی وی است و نشان می‌دهد که وی در ایجاد انسجام و ارتباط در اطلاعات خود ناتوان است؛ از این رو، عباراتی پریشان، بی‌ربط و بی‌ضابطه را به عنوان چکیده می‌نگارد و بدین وسیله، اهمیت تلاش خود را نیز با تردید مواجه می‌کند.

عدم تسلط نویسنده بر حوزه‌ی پژوهش

نویسنده باید بر روش تحقیق و مقاله نویسی تسلط داشته باشد تا بتواند مقاله را در چارچوبی درست بنویسد. برای مثال از جمله شرایطی که پژوهشگر باید از آن اطلاع داشته باشد دانستن سؤال اصلی مقاله است؛ زیرا در غیر این صورت نمی‌تواند نتیجه و روش تحقیق و حوزه‌ی کار را مشخص کند. چون هر کدام از این بخش‌های چکیده به طور مستقیم به سؤال تحقیق مرتبط است. بنابراین شاید یکی از دلایلی که نویسندگان به این بخش‌ها نپرداخته‌اند این است که پرسش اصلی مقاله را درنیافته‌اند یا این‌که پژوهش‌گر به این امر مطلع بوده، اما توانایی انسجام بخشیدن به مطالب را نداشته و در نتیجه از بیان محورهای اصلی بازمانده است. لذا وقوف بر این نکته ضروری است که همه عوامل یاد شده به صورت مستقیم، با آگاهی داشتن از روش تحقیق در ارتباط است.

نتیجه

مهم‌ترین کاربرد چکیده، آسان‌تر کردن انتخاب، صرفه‌جویی در وقت، و ارائه اطلاعات مختصری در باب موضوع پژوهش است؛ از این رو، توجه به چکیده نویسی اهمیت بسیاری دارد؛ با این همه، نتایج مقالات بررسی شده در این زمینه، حاکی از وجود نقص و گویای کم‌توجهی صاحب‌نظران به چکیده‌نویسی صحیح و علمی است.

نگارنده‌ی چکیده باید تمام استانداردهای چکیده‌نویسی را رعایت نماید، یعنی اولاً از اطناب و پرگویی خودداری کند و به روش پژوهش، دامنه‌ی آن و نتایج به دست آمده اشاره نماید تا بتواند مهم‌ترین جنبه‌های مقاله را در کم‌ترین وقت ممکن در اختیار خواننده قرار دهد. نتایج به دست آمده نشان داد که بیشتر نویسندگان، حداقل در رعایت یک یا دو مورد از این جنبه‌ها موفق نبوده‌اند؛ بنابراین نگارنده چکیده باید توانایی خود را در بیان ساده و روشن مطالب به درستی به کار بندد و از کاربرد عبارت‌های زاید و بی‌ربط که در حوزه‌ی پژوهش نیست، بپرهیزد.

روند چکیده‌نویسی علمی در ایران با پریشانی‌ها و کاستی‌های محسوسی روبروست. در بعضی از موارد، چکیده‌ها مطابق با اصول و استانداردهای علمی نگارش چکیده است؛ در مقابل بعضی چکیده‌ها اگرچه از لحاظ زمانی، در سالهای اخیر نگاشته شده‌اند، ولی از لحاظ رعایت اصول درست‌نویسی، نسبت به چکیده‌های سابق پرخطاترند. این امر، بیانگر آن است که در سالیان اخیر، در این زمینه تلاش درخوری صورت نگرفته است.

پیشنهادها و راهکارها

۱. یکی از اصلی‌ترین مشکلات مربوط به روش صحیح چکیده‌نویسی، نبود منابع جدید و به روز است. اگر هم در این زمینه کتاب‌ها و منابع جدیدی وجود داشته باشد، غالباً از زبان‌های بیگانه به فارسی ترجمه شده است که این امر، خود دال بر کم‌توجهی متخصصان در این زمینه است.
۲. مدیران مجلات (خصوصاً مجلات علمی-پژوهشی) و داوران باید در ارزیابی مقالات پذیرفته شده، دقت علمی بیشتری داشته باشند. این امر، مستلزم آن است که ایشان به روش مقاله‌نویسی تسلط کافی داشته باشند.
۳. پیشنهاد می‌شود برای تقویت آموزش چکیده‌نویسی و اصول مقاله‌نویسی، واحدهای بیشتری در دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد اختصاص داده شود.

پی‌نوشت

۱. دامنه کار عبارت است از اینکه نویسنده باید در چکیده، محدوده موضوع و چارچوبی که قصد دارد موضوع را براساس آن مورد بررسی قرار دهد به صورت واضح و روشن مشخص نماید.
۲. نویسنده باید کلمات کلیدی را از کلی به جزئی انتخاب نماید.

منابع و مأخذ

- برادر، رویا و احمدی‌فر، زهره (۱۳۹۰ش)، نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی «کاربردها، پیشرفت‌ها، تنگناها و راهکارها، چاپ اول، تهران، نشر کتابدار.
- پائو، میراندالی (۱۳۷۹ش)، مفاهیم بازیابی اطلاعات، ترجمه اسدالله آزاد و رحمت‌الله فتاحی، مشهد، دانشگاه فردوسی.
- پینو، مولینا (۱۳۷۶ش)، «الگوی روش شناختی برای چکیده‌نویسی مستند»، ترجمه علی مزینانی، فصلنامه پیام کتابخانه، دوره ۷، شماره ۱، صص ۵۵-۶۸.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۹)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، (تجدید نظر اساسی با اضافات)، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت).
- راولی، جنیفر (۱۳۷۹ش)، نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی، مترجم، دکتر جعفر مهرداد، چاپ اول، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی.
- سلطانی، پوری و فروردین راستین (۱۳۷۹ش)، دانشنامه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، تهران، فرهنگ معاصر.
- صلحجو، علی، (۱۳۶۸ش)، پژوهش و نگارش، راهنمای نوشتن مقاله، رساله و کتاب تحقیقی، تهران، موسسه آگاه.
- کاظم‌پور، زهرا (۱۳۸۵ش)، مقدمه‌ای بر نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی، چاپ اول، تهران، نشر چاپار.
- کلیلوند، دونالد بی و آنادی کلیلوند (۱۳۸۵ش)، درآمدی بر نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی، تهران، نشر چاپار.
- لنکستر، اف.دبلیو (۲۰۰۴م)، نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی "مبانی نظری و عملی"، مترجم: عباس گیلوری، چاپ دوم، تهران، نشر چاپار.
- محمدی‌فر، محمدرضا (۱۳۸۱ش)، مبانی نمایه‌سازی، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات.
- مهدوی، محمد تقی (۱۳۶۶ش)، چکیده‌نویسی مفاهیم و روش‌ها، چاپ اول، تهران، مرکز اسناد و مدارک علمی ایران.
- نجیبی، مهدی (بی تا)، «آئین چکیده‌نویسی»، علوم اطلاع‌رسانی، دوره ۱۹، شماره ۱ و ۲، صص ۴۲-۴۷.

- Gibaldi, J. *MLA Handbook for Writers of Research Papers*, 6th ed. The Modern Language Association of America (MLAA), New York, 2003.

مطالعه روشمندی علمی در پژوهشهای نثر معاصر عربی..... ۱۳۱

- Hashimoto, I.Y. Kroll, B. M. and Schafer, J. C. Strategies for Academic writing A Guide for College Students, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1982.
- Boroko, H, Bernier, C.L. Abstracting concepts and methods. New York Academic Press, 1975.

Archive of SID

المنهجية العلمية في دراسات النثر العربي المعاصر
« دراسة ملخصات المقالات السردية نموذجاً »

هادى نظرى منظم^١

حسين ابويسانى^٢

نور الدين پروين^٣

كاوه خضرى^٤

الملخص:

يعتبر الملخص أحد أهم معايير التقويم للمقالات العلمية و البحثية المحكمة. و بما أن ملخص أي مقال هو تكة شديد لحتواه و هو يقدم المقال بأقل كلمات ممكنة فالتعرف إلى الملخص و أصول كتابته ذوأهمية بالغة بالنسبة لمن يقومون هم أنفسهم بإعداد ملخص لمقالاتهم. وقد عدد أصحاب الرأي أصولاً و معايير لكتابة الملخص من شأنها أن تؤدي إلى كتابة ملخص مناسب؛ منها عدد الكلمات الرئيسية، والبيان البالغ التكنيف للنتيجة، والإشارة إلى منهج البحث و حدوده، و الهدف من البحث و... و إن الالتزام بهذه الأصول في حاجة إلى المعلومات في هذا المجال، كما أن التعرف إلى أصول كتابة الملخص ضروري نظراً للاستخدام الواسع للملخصات. هذا المقال باعتماد المنهج الوصفي- التحليلي و استناداً إلى الأصول و المعايير المذكورة يعني بدراسة ملخص المقالات البحثية في النثر العربي المعاصر في إيران. و قد تم اختيارنا للمقالات الأربعين المدروسة صدفة و عن غير قصد. و النتائج تدل على أن معظم المقالات لم تنجح نجاحاً تاماً من ناحية التزامها بمعايير كتابة الملخص.

الكلمات الرئيسية: كتابة المقال، الملخص، النثر العربي المعاصر، الرواية، السرد.

١- أستاذ مساعد بجامعة تربيت مدرس، ايران، طهران.

٢- أستاذ مساعد بجامعة تربيت معلم. ايران، طهران.

٣- طالب دكتوراه في جامعة رازی بكرمانشاه.

٤- طالب دكتوراه بجامعة تربيت مدرس.